

УДК 633.32

Код UPOV: TRFOL_APE

Методика

проведення експертизи сортів конюшини відкритозівої
(*Trifolium apertum* Bobr.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium apertum* Bobr.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насінний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,05 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **Метод дослідження.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки

проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 1);

– Рослина: за висотою (ознака 2);

- Рослина: кількість продуктивних пагонів (ознака 3);
- Стебло: кількість міжвузлів (ознака 5);
- Рослина: час цвітіння від початку весняного відростання (ознака 12);
- Суцвіття: кількість на рослині (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів конюшини відкритозівної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QN	Рослина: габітус VS 3	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 5	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: кількість продуктивних пагонів MS 3	мала середня велика	3 5 7	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS 2	мала середня велика	3 5 7	
6. QL	Листок: опушення VG 2	відсутнє наявне	1 9	
7. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Листок: черешок за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
10. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. PQ	Листок: форма середнього листочка VS 2	яйцеподібна оберненояйцеподібна еліптична ромбічна	1 2 3 4	
12. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння <u>від початку весняного</u> <u>відростання</u> VS, 4	ранній середній пізній	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. QL	Рослина: дружність цвітіння VG 4	не дружне помірно дружне дружне	3 5 7	
14. (+) PQ	Суцвіття: форма VS 4	округла видовжено-овальна циліндрична	1 2 3	
15. QN	Суцвіття: за довжиною MS 4	коротке середнє довге	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині MS 4	мала середня велика	3 5 7	
17. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення VS 4	світло-рожеве біло-сіре світло-коричневе	1 2 3	
18. PQ	Насіннина: забарвлення оболонки VS 5	жовте світло-коричневе коричневе	1 2 3	
19. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 5	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини відкритозіві

Фази росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
Вегетація другого року життя	
1	Відростання
2	Стеблування
3	Бутонізація
4	Цвітіння
5	Достигання насіння

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 75, середня – 75–110, висока – понад 110.

До 3. Рослина: кількість продуктивних пагонів, шт.

Мала – до 8, середня – 8–20, велика – понад 20.

До 5. Стебло: кількість міжвузлів, шт.

Мала – до 7, середня – 7–15, велика – понад 15.

До 7 Листок: середній листочок за довжиною, мм.

Короткий – до 15, середній – 15–29, довгий – понад 29.

До 8. Листок: середній листочок за шириною мм.

Вузкий – до 7, середній 7–10, широкий – понад 10.

До 9. Листок: черешок за довжиною, см.

Короткий – до 2,0; середній – 2,0–5,0; довгий – понад 5,0.

До 12. Рослина: час цвітіння від початку весняного відростання, діб.

Ранній – до 79, середній – 79–110, пізній – понад 110.

До 14. Суцвіття: форма

До 16. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – до 50, середня – 50–99, велика – понад 99.

До 19. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 1,5; середня – 1,6–2,4; велика – понад 2,4.

9. Література

1. Бобров Е. Г. Новые для культуры виды клеверов. / Е. Г. Бобров. – М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 42–55.
2. Бугайов В. Д., Щербина Л. П., Прокопенко Л. С. Інтродукція і селекція конюшини олександрійської / Матер. конф. «Інтродукція харчових і кормових рослин» / В. Д. Бугайов, Л. П. Щербина, Л. С. Прокопенко. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 70.
3. Зиман С. М., Мосякін С. Л., Буллах О. В. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин / С. М. Зиман, С. Л. Мосякін, О. В. Буллах. [та ін.]. – Ужгород, 2004. – 155 с.
4. Криклива С. Д. Морфобіологічні особливості однорічних видів роду *Trifolium* L. в зв'язку з введенням в культуру в Центральній частині правобережного Лісостепу України. Дис. ... канд. біол. наук 03.00.05. – НБС ім. М. М. Гришка НАН України. – 2004. – 156 с.